

Kultūrtelpa ir pārmantotu dzīvu un kopienas identitātei nozīmīgu kultūras tradīciju kopums, kas savā atšķirīgā veidā ataino kultūras tradīciju savdabību un dažādību Latvijā.

Jaunpiebalgas un Vecpiebalgas aktīvie iedzīvotāji kārtējo reizi satikās, lai spriestu par Piebalgas kultūrtelpu, par tās reģistrēšanu Latvijas Nacionālajā Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā.

Valsts atzinums, ka Piebalgas kultūrtelpa ir nemateriālais mantojums, var pavērt iespēju kopienai aizsargāt, saglabāt un nodot nākamajām paaudzēm Piebalgu un dzīvo mantojumu: gan saglabātās tradīcijas, amatu prasmes, gan vēsturiskās un dabas vērtības.

Piebalgas kultūrtelpas pieteikumu Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam gatavo Cēsu novada domes priekšsēdētāja vietnieks Atis Egliņš – Eglītis. Viņš atzina, ka piebaldzēni ir ļoti ieinteresēti, lai Piebalgas kultūrtelpa iegūtu atzinumu būt sarakstā. "No piebaldzēniem saņēmu grāmatas, video un citus materiālus, kas noderēja, pieteikumu rakstot," sacīja A. Egliņš – Eglītis.

Runājot par nemateriālo kultūras mantojumu, svarīgākie vārdi ir "kopiena", "pārmantošana", "aizsardzība".

Piebalga visos laikos bijusi pašpietiekama. Piebaldzēni apzinājušies savu vietu un tās vērtības, pratuši tās nodot no paaudzes paaudzē. Taču laiki mainās, arī ierastais dzīvesveids, iedzīvotāju iespējas un vajadzības. Iedzīvotāju skaits samazinās, un līdz ar to aktuāls ir jautājums par skolu pastāvēšanu, kas savukārt ir drauds zināšanu un prasmju apguvei, tāpat tradīciju turpināšanai.

Piebalgā ienāk cilvēki no citiem novadiem, kuri nezina vietējās tradīcijas, vietas kultūrvēsturi, dabas vērtības. "Piebalga tāda, kāda tā ir, ir tāpēc, ka gadsimtiem bija stabila kopiena, te raduraksti simtos. Ienācējiem Piebalga nav tāda, kāda tā ir piebaldzēniem. Mums viņiem jāstāsta, jārāda,

jāatklāj, kādi esam, jāveido izpratne par to, kas mums ir svarīgs," uzsvēra jaunpiebaldzēns Laimis Šāvējs. Piebalgas ilgtspējai drauds ir arī attālumšs līdz novada centram.

Uz būtiskākajiem jautājumiem – kas ir tās vērtības, kas būtu jāapzina, jākopj un jānodod nākamajām paaudzēm, – atbildes tika rastas iepriekšējās tikšanās reizēs. Tāpat arī skaidrība par to, kādu teritoriju apvieno Piebalgas kultūrtelpa – Jaunpiebalgas, Vecpiebalgas, Inešu un Kaives pagastus.

Jau runājot par konkrēti darāmo un kurš to varētu veikt, sarunā iezīmējās vēl līdz šim nepieminētas tēmas, kuras nedrīkst aizmirst, kuras iekļaujas un ir svarīgas Piebalgas kultūrtelpai. Taču par tām ir maz informācijas, tāpēc jāpēta.

Gaujas fonda vadītāja Vita Žīgure atgādināja, ka Piebalga nesākās ne ar "Mērnieku laikiem", ne vārdu "Piebalga", kas minēts senās hronikās, te jau gadsimtiem iepriekš dzīvojuši cilvē-

Piebalgas kultūrtelpa ceļā uz valstisku apliecinājumu

ki.

"Ir liecības, ka jau akmens laikmetā gar Gauju bija apdzīvotas vietas. Ir jāapkopo etnogrāfiskais un arheoloģiskais materiāls, kas saistīts ar amatniecību. Būtiski ir veikt Piebalgas dabas un kultūrvēstures objektu inventarizāciju. Pierakstīt vietvārdus, lai varam nodot nākamajām paaudzēm. Piebalgas dabas ainava nav iedomājama bez viensētām. Kā to nesabojāt, saglabāt? Varbūt nepieciešami kādi pašvaldības noteikumi?" darāmo ieskicēja jaunpiebaldziete.

To uzsvēra arī literatūrzinātniece, piebaldziete Ausma Cimdiņa, atgādinot, ka Piebalgas kultūrvēsturē ir ļoti daudz pētāmā. Arī Piebalgas muzeju apvienības "Orisāre" stratēģijā akcentēta pētniecība, kurai ikdienā diemžēl nav ne laika, ne finansējuma.

Novadpētniece, jaunpiebaldziete Vēsma Johansone bilda, ka ne

viens vien arī šodien kaut ko pēta, bet par to nav informācijas. Darāmo darbu plānā to var fiksēt. L. Grudule atzina, ka "daudz darāms steidzami, kamēr vēl ir, kas pastāsta. Pati pēta Vecpiebalgas kapsētas. Virspusējo zinām, bet aiz zināmajiem vārdiem ir daudz personību, kuras vairs nezina, bet kuras bijušas nozīmīgas savā laikā ne tikai Latvijas mērogā. Šodien var nofilmēt un vēl uzzināt dzimtu stāstus". V. Johansone pastāstīja, ka Jaunpiebalgas kapsēta ir digitalizēta, viņa apzinājusi apglabātos, tāpat savākta informācija par baltajiem krustiņiem kapsētā.

"Par Piebalgu ir savākts daudz materiālu. Tie ir muzejos, bibliotēkās. Taču informācija ir izkaisīta. Arī tūristi uzsver, ka internetā, ierakstot vārdu "Piebalga", var saņemt haotisku informāciju. Būtu jāveido savs portāls "Piebalga", rosināja V. Johansone, bet L. Lapiņa pauda pārliecību, ka

materiāli, kas ir simtiem mapēs, ir jādigitalizē un tiem jābūt pieejamiem. Tie ir pamats, lai veidotu ne tikai vietējo tūrisma piedāvājumu, arī Latvijas un starptautisku.

"Neviena dzīva lieta nav mūžīga. Arī muzejā ir mapju mape. Jādigitalizē ar prātu, to vērts darīt cilvēkam, kuram ir izpratne ne tikai par datoru. Ir informācija, kas dublējas. Būtu vērts veidot kopkatalogu. Taču, ja domājam, ka visam jābūt publiski pieejamam internetā, tas nav tik vienkārši, jo ir jāievēro autortiesības," viedokli pauda Līva Grudule.

Atis Egliņš – Eglītis bilda, ka informāciju var ievietot Jaunpiebalgas un Vecpiebalgas tagadējās mājaslapās, taču skaidrs, ka plašo materiālu vietnēs, kādas tās ir tagad, neielikt. "Ir svarīgi dokumentēt un izmantot dažādus rīkus, lai stāstītu un rādītu Piebalgu," uzsvēra kultūrtelpas pieteikuma izstrādātājs.

Gan par Jaunpiebalgu, gan Vecpiebalgu gadu gaitā ir daudz videomateriālu par dažādām kultūras norisēm, saimniecisko dzīvi, cilvēkiem. Aija Sila, Jaunpiebalgas Mūzikas un mākslas skolas direktore, uzsvēra, ka kultūrizglītībai jāsaķas ar bērniem, kuri gūst pirmo pieredzi un turpat redz, kā strādā pieaugušie. "Ir jāiesaista tie jaunieši, kuri mācās citur, bet brīvdienās ir Piebalgā. Viņiem jāiedod pieredze Piebalgai," sacīja A. Sila.

Izskanēja arī ierosinājums atjaunot Zosēnu vēsturisko nosaukumu "Zosens", jo tas aizvien ir dzīvs un to ikdienā pagasta cilvēki lieto.

Izskanējušie priekšlikumi tiks apkopoti un izmantoti Piebalgas kultūrtelpas pieteikumā. Lai to iesniegtu, nepieciešams arī iedzīvotāju jeb kopienas apliecinājums. "Redzot, cik ieinteresēti ir piebaldzēni, problēmu nebūs. Visdrīzākajā laikā tiks vākti paraksti. Pieteikumu Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam iesniegs Cēsu novada pašvaldība. Pašvaldība arī uzņemas atbildību par saistībām, iecerētā plāna īstenošanu," teica A. Egliņš – Eglītis. □

◆ TIK DAUDZ JĀIZDARA! Par Piebalgas kultūrtelpu spriēz Atis Egliņš – Eglītis (no kreisās), Līva Grudule, Dagnija Kupče, Vita Žīgure un Laimis Šāvējs.

Vidzemes lībiskā kultūrtelpa ir dzīva

Pērn Latvijas Nacionālajā Nemateriālā mantojuma sarakstā tika ierakstīta Vidzemes lībiskā kultūrtelpa. Tā aptver mūsdienu Limbažu novadu, Siguldas novada Lēdurgas pagastu. Pieteikumu iesniedza biedrība "Smailes".

"**I**egūt apliecinājumu nebija viegli. Divas reizes pieteikums tika atdots atpakaļ. Tas nedrīkst būt pārāk plašs, jābūt kvalitatīvam un konkrētam nākotnes akti-

vitāšu plānam, kuri amatnieki nodos savas prasmes jaunajai paaudzei, kas un kādus rīkos pasākumus, ko pētīs, lai stiprinātu kultūrtelpu. Katram ir sava atbildība, un pieteikuma iesniedzējam pēc diviem gadiem jāatskaitās, kā plāns īstenots," stāsta Vidzemes lībiskās kultūrtelpas producentis Reinis Druvietis un uzsver, ka pats svarīgākais, ka ir ieinteresētie, kuriem svarīgi saglabāt savas vietas identitāti, kultūrvēsturi, vērtības.

Ir nodibināts "Vidzemes lībiskais centrs", kas ir kultūras biedrības "MakeArt" struktūrvienība. Tā mērķis ir Vidzemes lībiskās kultūrtelpas nemateriālā kultūras mantojuma apzināšana,

saglabāšana un rekonstruēšana. Noteikti astoņi stratēģiskie darbības virzieni. Starp tiem infrastruktūras ilgtspējas nodrošināšana, pētniecība, dokumentēšana un digitalizācija, tradīciju kopšana, Vidzemes lībiskās kultūrtelpas elementu iekļaušana vidē un tūrisma un citi.

R. Druvietis pastāsta, ka kultūrtelpas norisēs darbojas ap 30 aktīvi cilvēki, kā arī dažādas institūcijas - biedrības, bibliotēkas, kultūras nami, muzeji -, arī jomu speciālisti.

"Aktivitāšu plāns ir optimāls, parādīts, ko gribam paveikt, piesaistīt finansējuma apjomus. Projekti sagatavoti astoņām aktivitātēm. Rīkosim pētniecisku

konferenci un Vidzemes lībiešu pēcteču saietu, izstrādāsim Vidzemes lībiskās kultūrtelpas zīmolu. Sadarbībā ar Latvijas Universitātes Lībiešu institūtu pētīsim lībisko izloksni, svarīgi vismaz to fiksēt, lai var mācīties. Tā kā nav saglabājušās tradīcijas, gribam tās pētīt, lai rekonstruētu. Esam izveidojuši savu feisbuka kontu, kur ievietojam aktuālo informāciju," pastāsta R. Druvietis. Reizi trijos mēnešos kultūrtelpas padome tiekams pārrunā gan izdarīto, gan kā sokas ar ieceru īstenošanu.

"Kopt savu mantojumu, nodot tālāk, tas ir katras kopienas pastāvēšanas pamats. Un tas darāms, sadarbojoties ieinteresētiem cil-

vēkiem," atgādina Vidzemes lībiskās kultūrtelpas producentis Reinis Druvietis. □

Lappusi sagatavoja
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenošanas izdevniecība SIA "Cēsu Druva".